

به صدا درآمدن زنگ خطر کاهش جمعیت

طرح افزایش جمعیت این روزها به خبر داغ روز تبدیل شده است. بعد از نگرانی کارشناسان جمعیت، از رو به سالمند رفتن جمعیت ایران، حالا تمام مسئولین امر تصمیم گرفته‌اند تا زوجین را به فرزندآوری تشویق کنند.

طرح افزایش جمعیت این روزها به خبر داغ روز تبدیل شده است. بعد از نگرانی کارشناسان جمعیت، از رو به سالمند رفتن جمعیت ایران، حالا تمام مسئولین امر تصمیم گرفته‌اند تا زوجین را به فرزندآوری تشویق کنند.

به نوشته تهران امروز، در آخرین اخبار شهیندخت مولاوردی، معاون امور زنان و خانواده رئیس‌جمهور اعلام کرده است: «در دولت کارگروهی برای بررسی چگونگی افزایش جمعیت کشور تشکیل شده است و در مجلس طرحی برای افزایش و تعادل خانواده مطرح شده است که از آن اطلاع دارم و پیشنهادهای نیز برای بهبود این طرح ارائه خواهیم کرد.»

سال‌ها ایران با طرح فرزند کمتر، زندگی بهتر جلو رفته است. سیاست‌های کنترل جمعیت در دهه 60-70 در مرحله تندروی بیش از حد بود و در واقع ترویج همان سیاست‌ها امروز کشور را گرفتار کاهش نرخ باروری کرده است. این اتفاقات باعث شده است کم شدن جمعیت مورد توجه دولتمردان قرار بگیرد.

چندی پیش، دکتر امیر عرفانی، دانشیار جمعیت‌شناسی از دانشگاه نیپسینگ کانادا در رابطه با علت کاهش باروری در ایران طی این سال‌ها گفته است: «زمانی در دهه شصت در ایران بحث افزایش جمعیت مطرح بود. یعنی پارامتر موالید بسیار زیاد بود. مهاجرت به خارج کم داشتیم و مرگ‌ومیر اطفال به دلیل بهبود وضع بهداشت رو به کاهش بود. بخصوص در اواخر دهه شصت جنگ به پایان رسیده بود، برنامه‌های توسعه روستایی به خوبی پیش می‌رفت، خانه‌های بهداشت به خوبی به نقاط روستایی خدمات می‌دادند، تنظیم خانواده و انجام واکسیناسیون مرتب انجام می‌شد و از میزان مرگ‌ومیر اطفال به دلیل امراض گوناگون جلوگیری می‌شد. از طرف دیگر موالید رو به افزایش بود و جمعیت به یکباره رشد پیدا کرد و با انفجار جمعیت روبه‌رو شدیم. در اواخر دهه شصت سیاست‌های جمعیتی به سمت تهدید موالید پیش رفت. علت اتخاذ سیاست کاهش باروری به این دلیل بود، تعداد دهانی که باز شده بود بیش از منابع اقتصادی بود، که بتوانیم تامین کنیم.»

تشویق به فرزندآوری بر عهده فرهنگ است

«واقعیتی که وجود دارد این است که چه از نگاه دینی، اجتماعی، سیاسی یکی از معادلات اصلی هر کشوری برای بقای تمدنش که در دنیا زنده بماند و حرف برای گفتن داشته باشد همین آیتم جمعیتی است.» این گفته‌های دکتر قاسم جعفری، عضو کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس نهم است. او در گفت‌وگو با تهران امروز می‌گوید: «ما باید تلاش کنیم جمعیتی فراوان و با نشاط داشته باشیم. حتی در دین ما هم گفته شده است: «ازدواج کنید و فرزند دار شوید و جمعیت را افزایش دهید، زیرا من در قیامت با تعداد زیاد امتم به سایر امت‌ها مباحثات می‌کنم.»

متأسفانه در مقطعی از زمان با تبلیغات ناگواری که فکر می‌کردیم خوب است و ظاهر جذابی داشت و باورمان هم شد، متوجه شدیم رشد جمعیت ما حتی از برخی کشورهای اروپایی هم کمتر شده است. آنها بسته‌های تشویقی گذاشته‌اند برای این که زوجین جوان فرزند دار بشوند، اما ما جوری در ایران برخورد کردیم که انگار فرزند دار شدن عیب محسوب می‌شود. با این شرایط در 10 الی 15 سال بعد تبدیل می‌شویم به کشوری با جمعیت متوسط سالمند به بالا که ضررهای زیادی هم خواهد داشت. باید تلاش کنیم با یک نگاه منطقی و درست این آسیب را جبران کنیم.»

این نماینده مجلس نهم تأکید می‌کند: «آحاد مردم باید فرزندآوری را بپذیرند و این وظیفه برعهده فرهنگ‌گزاران است. بسیاری از جوانان از ترس موانع اقتصادی، از آوردن فرزندان بیشتر گریزانند. اما در ابتدا باید فرهنگ درست شود، و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، رادیو و تلویزیون و هنرمندان در زمینه تشویق زوجین می‌توانند نقش پررنگی داشته باشند. در هیچ کشوری و هیچ قومی تغییر حاصل نمی‌شود مگر اینکه در زمینه فکر و اندیشه شان تغییر حاصل شود. اول باید مردم بپذیرند ازدیاد نسل یک موضوع حیاتی است و برای ادامه یک ملت مهم است. پایداری یک تمدن به ازدیاد نسل است.»

جعفری، در مورد بزرگ‌ترین مانعی که در زمینه افزایش فرزند وجود دارد، می‌گوید: «ما اکنون در زمینه فرزندآوری با یک تناقض بزرگ روبه‌رو هستیم. رهبر معظم انقلاب، به حق روی این قضیه تأکید دارند. بسیاری از علما و صاحب‌نظران این حوزه بر ازدیاد نسل تأکید می‌کنند. اما جوان وقتی به بانک مراجعه می‌کند برای یک وام مختصر ازدواج در شهرها و مناطق محروم یک سال

معطل می‌شود. خب این سوال برای جوان به وجود می‌آید که تبلیغات و قانون‌های وضع شده با عملکرد مسئولان تناقض دارد. باید یک تناسب و هارمونی بین تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری‌ها و تبلیغات و بخش اقتصادی به وجود بیاید و به واقعیت مهم بودن ازدیاد نسل نزدیک بشویم.»

راهکارهای تشویق جامعه به افزایش فرزندآوری

عضو کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی در ادامه درخصوص راهکارهای تشویق جامعه به افزایش جمعیت گفت: مسئولان نظام باید در این زمینه توجه داشته باشند و همانگونه که رهبر انقلاب نیز فرمودند درخصوص تأخیر در ازدواج، شغل، مسکن و دیگر مسائل جوانان باید مشکلات را ریشه‌ای حل کنیم و موضوع افزایش جمعیت را هم مدنظر داشته باشیم. خسروی سهل‌آبادی افزود: بعد از حل ریشه‌ای نیازهای اساسی نسل جوان باید توقع افزایش نسل و فرزند را داشته باشیم به گونه‌ای که هر خانواده حداقل 2 تا 3 فرزند داشته باشد.

نماینده مردم تربت حیدریه در مجلس شورای اسلامی ادامه داد: در این زمینه کمیسیون فرهنگی، کمیسیون اجتماعی و کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی طرحی را آماده ارائه در صحن مجلس دارند که در آن به تمامی مسائل توجه شده تا دولت با اقدام به کارهای اساسی گام موثری را در این رابطه برداشته باشد.

خسروی تصریح کرد: با حرکتی جامع و کامل می‌توانیم دلیل تأخیر در ازدواج، عدم تشکیل خانواده یا نداشتن فرزند توسط خانواده‌ها و مشکلاتی که برای مردم ایجاد شده است را متوجه شویم و با رویکرد افزایش جمعیت روند سالخوردگی را که آثار و عوارض درازمدتی برای کشور خواهد داشت، برطرف کنیم. وی در پایان گفت: ما می‌توانیم با توجه به نیازهای اساسی نسل جوان، بحث ازدواج، مسکن و اشتغال، مسئله افزایش جمعیت را مورد بحث قرار داده و با نگاه مخالفان و موافقان افزایش جمعیت نگذاریم جمعیت کشور به سمت پیری برود.

دلایل عدم تمایل زوجین به فرزندآوری

اگر پای درددل جوانان بنشینید، از همه بهتر می‌توان به عدم تمایل آنان برای فرزندآوری پی برد. مهسا و احسان چند سال است که ازدواج کرده‌اند، اما همچنان در یک خانه اجاره‌ای مستاجر هستند، وام مسکن و وام‌های دیگرشان در صف بانک خاک می‌خورد و قرض از دیوار زندگی‌شان بالا می‌رود. مهسا به تهران امروز می‌گوید: «مادر شدن حسی است که در وجود تمام زنان نهاده شده، اما وقتی برای تأمین زندگی خودمان هم در مضیقه هستیم چطور می‌توانم برای آوردن یک موجود زنده به این دنیا ریسک کنم.» او در مورد سیاست‌های تشویقی فرزندآوری می‌گوید: «با یکی، دو سکه هیچ زوجی راضی نمی‌شود یک موجود زنده را به این دنیا بیاورد!»

عوامل تاثیرگذار بر عدم باروری زوجین تهرانی

عوامل تاثیرگذار بر عدم علاقه زوج‌های تهرانی به فرزندآوری زیاد است، از میان کل دلایل اظهار شده، مهم‌ترین آنها که بر فرزندآوری آنها تاثیر گذاشته است، به ترتیب عبارتند از: عدم توانایی برای تأمین هزینه‌های فرزند دیگر، تداخل فرزندآوری با علایق، تفریحات، برنامه‌های کاری و تحصیلی، نگرانی نسبت به آینده فرزندان، اما در این میان تعدادی از زوجها قرار دارند که تحت هیچ شرایطی علاقه به داشتن فرزند یا فرزند دیگر ندارند.

خطرات کم‌جمعیتی در کشور

کم‌جمعیتی در کشور خطرانی، جدای از سالمندشدن جمعیت در پی دارد. در این زمینه دکتر محمود مشفق، عضو هیات علمی موسسه مطالعات و پژوهش‌های جمعیتی آسیا و اقیانوسیه می‌گوید: «کم‌جمعیتی مسئله‌ساز است و در واقع از علل کم‌جمعیتی می‌توانیم به مهاجرت‌های بی‌رویه از مناطق پیرامونی به مناطق شهری نام ببریم، که باعث می‌شود روستاهایی داشته باشیم که در بین زمین و هوا هستند، که نه می‌شود به آنها امکانات داد و نه می‌شود آنها را رها کرد. به این علت که آنقدر تعداد جمعیت در بین آنها کم است که برای آنها نمی‌توان خدمات آب، برق، گاز و کلا خدمات رفاهی ارائه کرد، زیرا که از لحاظ اقتصادی به صرفه نیست. در حال حاضر هزاران روستا در ایران وجود دارد که به دلیل جمعیت کم دولت نمی‌تواند بودجه خدمات رفاهی به ایشان اختصاص دهد. از طرف دیگر این مهاجرت‌ها بیشتر از میان جوانان به سمت مناطق شهری صورت می‌گیرد که موجب کم‌جمعیتی خطرناک می‌شود زیرا بیشتر جوانان و نیروی فعال که در سن کار هستند، به مناطق مرکزی می‌آیند که موجب می‌شود مناطق پیرامونی و شهرستان‌ها نیروی جوان خود را از دست بدهند که باعث می‌شود ترکیب سنی و جنسی شهرها و روستاهای پیرامونی به هم بریزد. در واقع سیستم مهاجرت به کلانشهرها پدیده خطرناکی است. که بیشتر مهاجرت‌ها از طرف کشورهای

اطراف به ایران صورت می‌گیرد. متأسفانه مهاجرت از اطراف برای ایران از لحاظ فرهنگی و اجتماعی و امنیتی مشکل‌زا است.

هرچه نسبت مهاجرت جمعیت خارجی بالاتر برود، اینها به گروه‌های مسلط اجتماعی تبدیل می‌شوند که بعدها ادعای حق می‌کنند و به دنبال حقوق هستند و به تدریج این افزایش آمار مهاجرین ترکیب نژادی، فرهنگی، قومی کشورها را به هم می‌ریزد که تحت عنوان انتقال سوم جمعیتی نامیده می‌شود.» در پایان جمعیت مسئله‌ای نیست که بتوان به طور موقت به آن نگاه کرد بلکه باید به صورت یک سیستم به جمعیت نگاه کنیم، یک ساختاری که یک فرد خود سمبل یک جمعیت حساب می‌شود. همانطور که ما برای دوران کودکی، نوجوانی، جوانی و سالخوردگی یک فرد باید برنامه داشته باشیم، باید برای یک جمعیت بزرگ هم برنامه‌ریزی بلندمدت داشته باشیم و بدانیم کمبود جمعیت موجبات از بین رفتن نسل و تمدن را فراهم می‌کند.